Talousvaliokunta

TaV@eduskunta.fi

Hallituksen esitys laeiksi tartuntatautilain 58 d §:n muuttamisesta ja tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta (HE 73/2021 vp)

Yllä mainitun hallituksen esityksen käsittelyn yhteydessä esitän talousvaliokunnalle asiantuntijakuulemisessa kunnioittavasti seuraavan:

Ehdotetut muutokset

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi väliaikaisesti voimassa olevan 58 d §:n 4 momenttia siten, että lähikontaktin määritelmässä huomioitaisiin nykyistä paremmin sisä- ja ulkotiloihin liittyvät erot tartuntariskin suhteen.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi tartuntatautilaissa määräaikaisesti, 30.6.2021 asti voimassa olevien säännösten voimassaoloajan jatkamista 31.12.2021 saakka. Säännökset koskevat ravitsemisliikkeissä ja muissa palveluissa noudatettavia erityisiä hygieniavelvoitteita ja toiminnan väliaikaista rajoittamista epidemiatilanteen sitä vaatiessa. Lisäksi esityksessä ehdotetaan jatkettavaksi kyseisten velvoitteiden valvontaa koskevien säännösten sekä muutoksenhakua koskevan säännöksen voimassaoloa. Säännökset vastaisivat sisällöltään voimassa olevia säännöksiä, lukuun ottamatta lain 58 d §:n 4 momenttia, jonka voimassaoloa ehdotettaisiin jatkettavaksi edellä kuvatusti muutetussa muodossaan.

Ehdotuksen vaikutukset

Covid-19-epidemian vuoksi Suomessa on otettu käyttöön useita kansalaisten perusoikeuksia rajoittavia toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on turvata väestön terveys sekä terveydenhuollon toimintakyky. Ehdotetun sääntelyn vaikutuksia on arvioitu laajemmin aikaisemmissa, samoja säännöksiä koskevissa hallituksen esityksissä (HE 72/2020 vp, HE 139/2020 vp, HE 245/2020 vp, HE 6/2021 vp ja HE 31/2021 vp).

Vaikka hallitus on päättänyt useista toimenpiteistä, joiden tavoitteena on ehkäistä rajoittamistoimista aiheutuvia haittoja, rajoituksilla on ollut myös haitallisia sosiaalisia ja taloudellisia vaikutuksia. Yritysten toimintaan vaikuttavat rajoitusten lisäksi kuluttajien yleinen epävarmuus käyttää palveluja. Valtioneuvoston säätämien tai viranomaisten päättämien rajoitusten ja yritysten vaikean taloudellisen tilanteen välistä syyyhteyttä on vaikea arvioida. Tästä syystä muun muassa voimassa olevat yritystukimallit eivät perustu rajoitusten voimassaoloon, vaan koronaviruspidemian aiheuttamaan yritysten vaikeaan taloudelliseen tilanteeseen.

Joka tapauksessa, jos esityksessä tarkoitettuja rajoituksia jouduttaisiin epidemiatilanteen huononemisen vuoksi kesällä tai syksyllä 2021 säätämään tai päättämään, taloudelliset vaikutukset riippuisivat rajoitusten kohdentamisesta eri aloille ja epidemiatilanteen edellyttämästä rajoitusten suuruudesta ja kestosta.

Tartuntatautilain 58 d §:n muutos

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan tartuntariski laskee merkittävästi ulkotiloissa verrattuna sisätiloihin, joissa ilmanvaihto on puutteellista ja oleskellaan tiiviisti. Ehdotetun 58 d §:n 4 momentin muutoksen myötä kahden metrin etäisyyttä toisiin henkilöihin ei edellytettäisi alueellisesti tai toiminnallisesti rajatuissa ulkotiloissa. Kahden metrin turvaväli koskisi vain sisätiloissa tapahtuvaa toimintaa. Tällöin ulkotiloissa olisi mahdollista järjestää toimintaa tai tapahtumia ilman, että toiminnanharjoittajan tulisi varmistaa osallistujien kahden metrin turvaväli toisiinsa. Muutoksella turvattaisiin osaltaan elinkeinonharjoittajien yhdenvertaista kohtelua tilanteessa, jossa erityyppisiin ulkotiloihin on samankaltaisesta tartuntariskistä huolimatta sovellettu erilaisia rajoitustoimia.

Ravitsemistoiminta

Ehdotuksessa tarkoitettuja rajoituksia voitaisiin säätää valtioneuvoston asetuksella epidemiatilanteen niin vaatiessa. Tällä hetkellä käytettävissä olevien tietojen mukaan parhaassa skenaariossa erityisiä rajoituksia ei esimerkiksi kesällä 2021 tarvittaisi lainkaan, mutta esityksen tarkoitus on varmistaa mahdollisuus säätää välttämättömiä rajoituksia.

Ehdotuksessa tarkoitetut rajoitukset vaikuttaisivat ravitsemisliikkeisiin eri tavoin riippuen siitä, onko kyseessä ruokaravintola, kahvila, baari, yökerho tai pääasiassa take away -ruokaa tarjoava ruokakioski.

Ehdotuksessa tarkoitetut rajoitukset mahdollistaisivat kahviloille voimassa olevaan tapaan melko normaalin aukiolon, mutta suurin mahdollinen asiakasmäärä voisi olla rajoitettu. Ruokaravintolat voisivat harjoittaa lounastoimintaa ja normaalia tarjoilua asiakkaille alkuillan, mutta suurin mahdollinen asiakasmäärä voisi olla rajoitettu. Jos rajoituksia olisi välttämätöntä säätää, suurimmat taloudelliset vaikutukset esityksellä olisi edelleen seurusteluravintoloiden, pubien, baarien ja yökerhojen toimintaan. Jos anniskelu- ja aukioloaikaa rajoitetaan merkittävästi, sellaisten ravitsemisliikkeiden, joiden liiketoiminta ajoittuu yksinomaan myöhäiseen iltaan ja yöhön, toiminta olisi lähes kokonaan estetty.

Matkailu- ja ravintolapalvelut Mara ry on esitystä koskevassa kuulemistilaisuudessa tuonut esille, että ravintolatoiminnan harjoittaminen kannattavasti ei ole mahdollista kuulemistilaisuuden aikaan voimassa olleessa asetuksessa[1] esitetyillä rajoituksilla. Tämän jälkeen ravintoloita koskien on 6.5.2021 annettu uusi valtioneuvoston asetus[2], jossa ravitsemisliikkeitä koskevia rajoituksia on hiukan lievennetty. Edelleen ravitsemisliikkeiden rajoitukset kuitenkin tulevat aiheuttamaan yrityksille merkittäviä taloudellisia vaikutuksia.

Elinkeino- ja harrastustoiminta sekä henkilöliikenne

Hallituksen esityksessä HE 245/2021 vp on arvioitu elinkeino- ja harrastustoimintaa sekä henkilöliikennettä kokevien säännösten vaikutuksia oletuksena, että esitetyt säännökset olisivat olleet voimassa vuoden 2021 loppuun saakka.

Elinkeinonharjoittajille taloudellisesti suurin merkitys on tilojen asiakasmäärään vaikuttavilla velvoitteilla ja rajoituksilla (58 d §, 58 f § ja 58 g §), jolloin toiminta voi muuttua tappiolliseksi ja alentaa merkittävästi liiketoiminnan kannattavuutta. Yrityksille aiheutuvat taloudelliset vaikutukset riippuvat ennen kaikkea rajoitusten ajallisesta kestosta ja niiden laajuudesta, mutta myös siitä miten nopeasti kuluttajien luottamus palveluihin palautuu rajoitusten poistuttua.

Vaikutusten arviointia

Esityksessä ei ole säädetty elinkeinonharjoittajille kohdennettua toimialakohtaista kompensaatiomenettelyä. Esityksen mahdollistamien rajoitusten kohteeksi joutuvien elinkeinonharjoittajien käytettävissä olisivat yleiset yritysten tukemista koskevat mekanismit.

Perustuslakivaliokunta arvioi ehdotettavan sääntelyn pohjana olevien tartuntatautilain 58 c-58 h §:n säätämisen yhteydessä, että valtiosääntöoikeudellisista syistä on perusteltua säätää kohtuullisesta kompensaatiosta elinkeinonharjoittajille näille kunnan tai aluehallintoviraston tekemästä tilojen sulkemispäätöksestä aiheutuvista taloudellisista menetyksistä erityisesti silloin, kun rajoitus kestää pidemmän ajan kuin yhden sulkemispäätöksen enimmäisajaksi säädetyn 14 vuorokauden ajan (PeVL 44/2020 vp).

Yrityksille aiheutuneita kustannuksia korvataan yritysten määräaikaisesta kustannustuesta annetun lain (508/2020) mukaisesti. Laki on voimassa 31.12.2021 saakka.

Muita tukimekanismeja ovat olleet muun muassa Finnveran takaukset, Teollisuussijoitus Oy:n rahoitusohjelmat sekä työmarkkinajärjestöjen kanssa yhteistyössä rakennettu työllisyyspaketti.

---

[1] Valtioneuvoston asetus ravitsemisliikkeiden toiminnan väliaikaisesta rajoittamisesta tartuntataudin leviämisen estämiseksi annetun valtioneuvoston asetuksen 4 ja 5 §:n muuttamisesta (357/2021)
[2] Valtioneuvoston asetus ravitsemisliikkeiden toiminnan väliaikaisesta rajoittamisesta tartuntataudin leviämisen estämiseksi annetun valtioneuvoston asetuksen 4 ja 5 §:n muuttamisesta (373/2021)

Säännösten voimassaolon jatkamisen suhteen on otettava huomioon, ettei esitettyjä rajoituksia otettaisi käyttöön, mikäli covid-19-epidemiatilanne pysyisi maltillisena myös kesällä ja syksyllä 2021. Lain voimassaolon jatkamisella on tarkoitus varmistaa, että rajoitukset voidaan ottaa käyttöön tilanteessa, jossa ilman niitä epidemia leviäisi hallitsemattomasti. Tällaisesta leviämisestä on useita esimerkkejä globaalisti ja uhka tästä on ollut läsnä myös Suomessa. On myös mahdollista, että virusmuunnokset voivat saada aikaan vakavien tautitapausten lisääntymistä ja aiheuttaa sairaala- ja tehohoidon kapasiteetin nopeaakin ylikuormittumista. Kapasiteetin ylikuormittuminen aiheuttaa paitsi tartunnan saaneiden hoidon vaarantumisen, myös muista sairauksista kärsivien hoidon viiveitä ja hoidon laadun huomattavaa heikkenemistä.

Ehdotetuilla rajoituksilla voitaisiin vaikuttaa perustellusti kyseisissä epidemiatilanteissa täysin konkreettisiin paikallisiin tartuntariskeihin ja niistä syntyviin kustannuksiin, sekä jossain määrin epävarmemmin toteutuviin, mutta täysin mahdollisiin huomattaviin ihmisten terveyteen ja elämään liittyviin riskeihin sekä terveydenhuollon kantokykyä uhkaaviin riskeihin. Kokonaisuutena arvioiden ehdotetun sääntelyn kokonaishyödyt ylittäisivät sen kokonaiskustannukset.

Lakimies Mirka-Tuulia Kuoksa